

راهنمای "جشنواره نوآوری در فرایند آموزش و یادگیری"

مدارس دوره اول متوسطه سطح کشور

سال تحصیلی ۹۶-۹۷

مقدمه:

نظر به اهمیت و ضرورت نوآوری در فرایند آموزش و یادگیری اثربخش، جشنواره نوآوری در فرایند آموزش و یادگیری، با تاکید بر محورهای زیر در حال اجراست. شایسته است با توجه و عنایت به محورها و رویکردهای درج شده در شیوه نامه، فعالیت‌های همکاران در کلیه گروه‌های درسی متوسطه اول در قالب "تهیه فیلم ۲۰ دقیقه‌ای و تکمیل نمودن برگ طراحی آموزشی" مندرج در این راهنما پس از داوری استانی به ستاد جهت داوری در مرحله کشوری ارسال گردد.

محور یک: نوآوری در روش‌های تدریس با تأکید بر روش‌های تلفیقی و مسئله محور

آرزوی دیرینه هر جامعه‌ای پیشرفت و تعالی افراد آن جامعه و داشتن شهروندانی فرهیخته و اندیشمند است و بدیهی است که هر پیشرفتی در زمینه‌های مختلف از جمله فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی مستلزم داشتن افرادی متفکر، خلاق و منتقد است که بتواند تصمیمات درست را اتخاذ نماید و برنامه ریزی صحیحی داشته باشد. این منوط به وجود نظام‌های آموزش و پرورش فعال و پویاست. پس به جرأت می‌توان گفت که هر پیشرفتی از نظام کارآمد و صحیح آموزش و پرورش جوامع نشأت می‌گیرد و این مهم به عوامل متعددی از جمله تغییر شیوه‌ها و روش‌های تدریس در جهت استفاده از روش‌های نوین و فعال بستگی دارد (یزدان پور، ۱۳۸۸)

امروزه شیوه‌های جدید و فعال در یادگیری نقش اساسی را بر عهده دارند، اما این شیوه‌ها باید به گونه‌ای به کار گرفته شوند که دانش‌آموزان به جای ذخیره سازی اصول و مطالب علمی، درگیر مسائل اصلی زندگی شوند و مشکلاتی را که با زندگی واقعی آنان مرتبط است یاد بگیرند. زیرا روش‌های ابتکاری و منطبق با زندگی، موقعیت آموزشی را جذابتر و رغبت و تلاش فراگیران را در یادگیری افزونتر می‌کند (میرز، ۱۳۷۴)

روش تدریس مسئله محور: از جمله روش‌های فعال تدریس، روش مسئله‌محور است. مورگان و همکاران او مسئله را نوعی تعارض بین موقعیتی که می‌خواهیم ایجاد کنیم، تلقی می‌کنند. به دیگر سخن، انسان‌ها در پی حل مسائل خود هستند و می‌کوشند تا برای هر موضوع حل نشده‌ای، راه حلی بیابند. البته باید یادآوری کرد که مسئله، به معنی مشکل و معضل نیست، یعنی موضوعی نیست که برای ما مشکل ایجاد کند؛ بلکه رسیدن به کنه قضیه و حقیقت‌یابی، نوعی حل مسئله است. اگر نظام آموزشی بتواند توانایی حل مسئله را به فراگیران یاد دهد، به هدف‌های خود دست یافته است. هر چه قدرت تصمیم‌گیری و گزینش راه حل‌های مطلوب در فراگیران افزایش یابد، آنان نیازهای روزمره‌ی خود را راحت‌تر رفع می‌کنند و موفق‌تر خواهند بود. (ادیب‌نیا، ۱۳۸۹)

حل مسئله فرآیندی است برای کشف و توالی و ترتیب صحیح راه‌هایی که به یک هدف یا یک راه حل منتهی می‌شود. هنگامی که انسان با مسئله‌ای روبه‌رو می‌شود، باید بر موانع یا مشکلات موجود در رسیدن به هدفش غلبه یابد. وقتی یادگیرنده با موقعیتی روبه‌رو می‌شود که نمی‌تواند با استفاده از اطلاعات و مهارت‌هایی که در آن لحظه در اختیار دارد به آن موقعیت به سرعت پاسخ درست بدهد یا هنگامی که یادگیرنده هدفی دارد و هنوز راه رسیدن به آن را نیافته است، گفته می‌شود که با یک مسئله مواجه شده است. با توجه به تعریف مسئله، حل مسئله را به صورت تشخیص و کاربرد دانش و مهارت‌هایی که منجر به پاسخ درست یادگیرنده به موقعیت یا رسیدن او به هدف مورد نظرش می‌شود، تعریف کرد. بنابراین، عنصر اساسی حل مسئله کاربرد دانش‌ها و مهارت‌های قبلاً آموخته شده در موقعیت‌های تازه است. این روش موجب تقویت ژرف‌اندیشی، تفکر تحلیلی، تفکر انتقادی (نقدکننده)، خلاقیت، اعتماد و اطمینان به اتخاذ روش علمی می‌شود و دانش‌آموزان بدین ترتیب می‌توانند روش تحقیق را بیاموزند (صفوی، ۱۳۷۲)

در این روش ۴ مهارت حل مسئله تشخیص داده می‌شود:

- ۱- تدوین و تعریف مسئله
- ۲- تولید راه حل‌های جایگزین
- ۳- تصمیم‌گیری
- ۴- تأیید راه حل (یعنی بازبینی و ارزیابی نتایج واقعی راه حل)

روش تلفیقی: یکی دیگر از روش‌های فعال تدریس، روش تلفیقی است. آموزش تلفیقی آن نوع آموزشی است که دانش‌آموزان با استفاده از چند موضوع درسی اطلاعات متنوع، مختلف و گسترده‌ای را درباره‌ی یک موضوع مشخص یا جنبه‌های خاصی از محیط خود به دست می‌آورند. به کلامی دیگر، یک موضوع مشخص از ابعاد متفاوت مورد بررسی قرار می‌گیرد. برای مثال موضوع «هوا» از جنبه‌های فیزیکی، شیمیایی، بهداشتی، ریاضی، اجتماعی می‌توان بررسی و یاد گرفته شود. تلفیق میان موضوع‌های علوم انسانی، هنرهای ارتباط جمعی، علوم تجربی، ریاضیات، مطالعات اجتماعی، موسیقی و هنر به خوبی امکان پذیر است.

روش تلفیقی عبارت است از مجموعه تجربه‌های یادگیری برنامه‌ریزی شده که نه تنها با نگاهی کلی‌نگر، مجموعه‌ای از اطلاعات و دانش مشترک را به صورت الگو، نظام و ساختار در اختیار یادگیرنده قرار می‌دهد، بلکه توانایی یادگیرنده را برای دریافت و یا کشف ارتباط‌های نو افزایش می‌دهد، و از آن طریق او را به سوی خلق الگوها، نظام‌ها و ساختارهای جدید سوق می‌دهد.

روش آموزش تلفیقی روشی است که دانش‌آموزان را برای یادگیری مداوم و رشد قابلیت‌های لازم برای زندگی در قرن بیست و یکم آماده می‌کند. لذا می‌باید از روش‌های مستقل، مجزا و تک موضوعی پرهیز کرد. برای تلفیق موضوع‌های درسی و یا عنوان‌های آموزشی انواع متفاوت تلفیق پیشنهاد شده است از جمله:

- تلفیق چند موضوع درسی (ارتباط عرضی کتاب‌های درسی)
- تلفیق روش‌های متنوع تدریس با توجه به نیازها (هنر معلمی)
- تلفیق مفاهیم متفاوت و ایجاد ارتباط میان آنها
- تلفیق واحدها یا بخش‌های موضوعی برای شکل دادن به اصول

و ...

❖ نکات مورد توجه در محور اول؛

- ✓ اعضای گروه متشکل از معلمان هم رشته باشند.
- ✓ فرایند تدریس به صورت یک فیلم کامل و یکسره (بدون برش) و طی مدت زمان ۲۰ دقیقه ارائه شود.

محور دو: نوآوری در تولید و بکارگیری رسانه‌های پرشمار

رسانه‌های آموزشی پرشمار (بسته آموزشی به جای کتاب درسی): در گذشته، گفتار شفاهی معلم، جزوات آموزشی و گاهی کتاب درسی تنها رسانه آموزشی در هر کلاس درس بود و دانش‌آموز و معلم رسانه دیگری در اختیار نداشتند؛ اما، در سال‌های اخیر امکاناتی فراهم شده است که با استفاده از آنها می‌توان کلاس‌های درس را بسیار متنوع‌تر اداره کرد. امروزه این امری بدیهی انگاشته می‌شود که اولین قدم برای داشتن یک کلاس فعال و پرتأثیر آن است که از سمت یادگیری تک رسانه‌ای به سوی رسانه‌های یادگیری پرشمارتر حرکت کنیم.

۱. **سبک‌های یادگیری:** تمامی دانش‌آموزان از نظر سبک‌های یادگیری یکسان نیستند لذا توجه به سبک‌های یادگیری دیداری، شنیداری و جنبشی در کلاس درس لازم است. استفاده از رسانه‌های آموزشی گوناگون این امکان را فراهم می‌سازد که هر دانش‌آموز از رسانه‌ای بیشترین بهره یادگیری را بگیرد که با آن سازگاری بیشتری دارد. اصولاً پشتیبانی متقابل رسانه‌های یادگیری از یکدیگر به هم افزایی و سینرژی منجر می‌شود. مثلاً اگر در کنار یک متن علمی، یک فیلم آموزشی هم نمایش داده شود، تأثیرگذاری آن بسیار بیشتر از بکارگیری هر یک از این دو به تنهایی است.
۲. **تنوع حداکثری:** رسانه‌هایی مثل فیلم‌های آموزشی، پاورپوینت‌های فعال، فایل‌های تصویری و صوتی، متن‌های آموزشی گوناگون، صفحات گرافیک اطلاع‌رسان (اینفوگرافیک) و غیره، همه و همه از رسانه‌های پشتیبان کلاس و مدرسه محسوب می‌شوند و ما همه آن‌ها را جز رسانه‌های یادگیری به شمار می‌آوریم. رسانه‌های مکتوب همچون دایرةالمعارف‌ها، مجلات،

کتاب های موضوعی، کتاب های مرجع، پوسترها و چارت ها و رسانه های غیر مکتوب مانند فایل های صوتی، تصاویر، برنامه های تلویزیونی، فیلم های آموزشی، نرم افزارهای کامپیوتری و اخیرا اپلیکیشن های موبایل، همگی رسانه های یادگیری هستند. خوشبختانه در سال های اخیر برای پشتیبانی از کلاس درس ابزارها، امکانات و تجهیزات بسیاری به بازار آمده است. برای مثال فیلم های فراوانی برای آموزش درس ها تولید شده به طوری که حتی گاهی تدریس یک درس منوط به داشتن فیلم آموزشی است. یا در بعضی از دروس، طرح درس بر مبنای نمایش فیلم گذاشته شده و بعضی از سایت های اینترنتی مشخصا برای پشتیبانی از آموزش و کلاس درس طراحی شده اند. وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران برای این کار بخصوص تولید فیلم های آموزشی اقدامات خوبی انجام داده است و اکنون، قطعه های فراوانی وجود دارند که معلمان برای بهبود کیفیت فرایند تدریس می توانند از آنها استفاده کنند.

۳. **مهارت های جستجو:** در چنین فضایی، معلمینی که مهارتشان ارتقا پیدا کرده است، می توانند نه تنها خود از رایانه و فضای اینترنت برای جست و جوی مواد آموزشی استفاده کنند، بلکه با آموزش دانش آموزان نیز می توانند کمک کنند که ایشان نقش فعالی در ارتقای یادگیری ایفا کنند.

۴. **تولید رسانه های خود ساخته:** استفاده از امکانات مذکور، نباید نقش معلمین در تولید رسانه های یادگیری را کم رنگ نماید؛ بلکه معلم خودش هم می تواند موضوعی را انتخاب کند و درباره آن دست به تولید بزند. یعنی در عین این که انتخاب رسانه های یادگیری امری مطلوب است، اما دستکاری این قطعات و تولید قطعات آموزشی خود ساخته نیز ضرورت دارد. این کار مستلزم کسب توانمندی هایی است که قبلا برای معلمان مطرح نبوده است. توانایی کار با نرم افزارهای صوتی و تصویری مختلف و تولید کارهای ساده با شرکت در یک دوره فشرده آموزشی و انداختن خود به عرصه عمل امکانپذیر است. تولید رسانه ها هم بصورت فردی و هم به صورتی کار گروهی قابل انجام است.

۵. **به اشتراک گذاشتن:** معلمان می توانند تولیداتی را که برای کلاس های درس خود داشته اند از طریق شبکه هایی که در اختیار دارند اشاعه دهند و به اشتراک بگذارند تا مورد استفاده دیگران نیز واقع شود. برای مثال وقتی معلمی یک نقشه مفهومی جالب و جذاب یا یک گرافیک اطلاع رسان را تهیه می کند، یا از انجام یک آزمایش فیلم می گیرد می تواند آن را در فضای مجازی بارگذاری کند تا معلمان دیگر از آن استفاده کنند (دکتر محمودامانی).

❖ نکات مورد توجه در محور دوم:

- ✓ توجه به صرفه جویی در وقت و هزینه و رعایت نکات ایمنی الزامی می باشد.
- ✓ در صورتی که دبیر مربوطه بخواهد توضیحاتی در ارتباط با کارکرد و یا نحوه تولید دست سازه یا محتوای الکترونیکی بدهد، می تواند دقایقی از اول و یا آخر تدریس پیرامون آن توضیح دهد.
- ✓ قطع فیلم و تصویر برداری در فواصل زمانی مختلف بنا به ضرورت بلامانع می باشد. (بدون میکس، افکت، صدا گذاری و...)

محور سه: نوآوری در سنجش تکوینی با رویکرد آزمون عملکردی

اگر چه نوآوری های متعددی در نظام های آموزشی صورت گرفته اما تعداد کمی از آنها بر آن چه که در کلاس های درس اتفاق می افتد اثر بنیادی گذاشته اند. یکی از عمده تغییراتی که در سال های اخیر در نظام آموزشی صورت گرفته، تغییر در برنامه های درسی و طبیعتا بحث سنجش و ارزشیابی آموزشی می باشد. لذا تفکر درباره سنجش به عنوان یکی از تسهیل کننده های اصلی یادگیری از مهمترین تغییراتی است که باید در اعمال کلاسی به وجود آید. این تغییر بسیاری از باورهای اساسی متخصصان تعلیم و تربیت کشورمان را درباره کارشان و درباره نظام آموزشی به چالش خواهید کشید و آنان را به دانش و مهارت های جدید نیازمند خواهد کرد. لذا به طور خلاصه می توان تعاریف و هدف های سنجش را به شرح زیر مطرح کرد:

- **سنجش:**

فرایند جمع آوری و تفسیر بالینی داده ها درباره فرایند و نتیجه یادگیری (اهداف یادگیری) و عوامل شناختی، اجتماعی و عاطفی آن با مشارکت فعال معلم و یادگیرنده.

- سنجش تکوینی:

به سنجشی که در آن تکوین یا شکل‌گیری عملکرد یا توانایی دانش‌آموزان به صورت لحظه به لحظه مورد بررسی قرار می‌گیرد .
- آزمون عملکرد:

روش سنجشی که در آن یادگیرنده با انجام تکالیف واقعی یا مشابه با زندگی واقعی، توانایی خود را با استفاده از دانش و مهارت های آموخته شده برای استدلال، حل مساله، تولید محصول و یا اجرای یک مهارت ویژه نشان داده، سپس معلم با مشاهده عملکرد، کیفیت آن را توصیف و مورد قضاوت قرار می‌دهد.

- هدف‌های سنجش :

۱- تشخیص سطح فعلی دانش و مهارت‌های فراگیران که معمولا در آغاز واحد یا درس آموزشی فراگیران انجام می‌شود (سنجش تشخیصی).

۲- نظارت بر پیشرفت یادگیری دانش‌آموزان در جهت هدف های یادگیری به منظور شکل دهی به برنامه آموزشی و یادگیری آنان باشد (سنجش تکوینی).

۳- فراهم آوردن اطلاعات برای قضاوت درباره نهایت میزان یادگیری دانش‌آموزان در پایان ارائه واحد یا نیمسال آموزشی (سنجش پایانی).

در سنجش سه نقش زیر را بررسی می‌کنیم:

- (۱) سنجش برای یادگیری، با هدف کسب اطلاعاتی در مورد فعالیت های تدریس، کسب اطلاعاتی برای هدفمند کردن آموزش و همچنین فعالیت های مربوط به یادگیری دانش‌آموزان (دریافت بازخورد هایی برای اصلاح روند یادگیریشان)،
- (۲) سنجش به مثابه یادگیری، خودگردانی و نظارت بر یادگیری دانش‌آموز توسط خودش،
- (۳) سنجش از یادگیری که ماهیتی تراکمی دارد و برای اطمینان از آن چه که دانش‌آموزان می‌دانند و می‌توانند انجام دهند و به چه میزان،

راه‌های استفاده از سنجش تکوینی در کلاس درس به شرح زیر است:

سنجش تکوینی بیشتر به نقش اول و دوم سنجش می‌پردازد یعنی "سنجش به مثابه یادگیری و سنجش برای یادگیری". سنجش تکوینی در فرایند تدریس و یادگیری می‌تواند به طرق و ابعاد گوناگون صورت گیرد.

سنجش تکوینی:

الف) رسمی (آزمونک‌ها، آزمون‌های عینی و تشریحی، تکالیف هدفمند، آزمون‌های عملکرد، مصاحبه‌ها، خودسنجی‌ها، پوشه کار و ...)

ب) غیر رسمی مانند (مشاهده، مصاحبه، پرسش و پاسخ، گفت و گویای تعاملی و ...)

در این جا از بین روش‌های متنوع ذکر شده برای انجام فرایند سنجش تکوینی آزمون‌های عملکرد با توجه به نقش اساسی در جمع‌آوری اطلاعات و ایجاد یادگیری عمیق در دانش‌آموز بیشتر مدنظر قرار گرفته است.

تقسیم بندی انواع آزمون‌های عملکردی :

الف) دسته بندی گرانلاند

- آزمون کتبی عملکردی

- آزمون شناسایی

۱- انجام عملکرد در موقعیت شبیه سازی

- نمونه کار

ج) دسته بندی استیگینزو ویگینز

- آزمون‌های کتبی عملکرد

- آزمون‌های واقعی عملکرد

اما نکته مشترک همه دسته‌بندی‌ها نحوه طراحی آزمون‌های عملکردی می‌باشد که دارای ساختاری مشابه به هم‌اند همه آزمون‌های عملکردی در طراحی خود شامل دو جز الف) تکلیف سنجش ب) راهنمای توصیف عملکرد می‌باشند. لذا با توجه به این دو مرحله پنج گام پیشنهادی جهت طراحی یک آزمون عملکردی (واقعی و کتبی) شامل:

۱) نوشتن هدف یادگیری به شیوه عملکرد

۲) نوشتن ملاک‌ها و یا شواهد یادگیری

۳) نوشتن تکلیف سنجش

۴) نوشتن راهنمای توصیف عملکرد و خودسنجی

۵) بازنگری کلیه مراحل می‌باشد.

۶) و.... می‌باشد.

❖ نکات مورد توجه در محور سوم؛

- ✓ از روش‌های ارزشیابی فرایند محور و عملکردی استفاده شود.
- ✓ به عنوان روش ارزشیابی به کار گرفته شده در طرح اشاره شود.
- ✓ شیوه ارزشیابی به صورت کامل و مبسوط در نمون برگ طراحی آموزشی، توضیح داده شود.
- ✓ فرایند فیلم برداری، یکسره و بدون برش تهیه شود تا مراحل ارزشیابی به منظور دآوری کاملاً مشهود و واضح باشد.

محور چهار: نوآوری در روش‌های مشارکت اولیای دانش‌آموزان در فرایند یادگیری

بدون تردید آموزش و پرورش در شرایط ساختاری معاصر با امعان نظر بر چالش‌های فراروی آن، بدون بهره‌مندی از ظرفیت‌ها و مشارکت فرباخشی، قادر به تحقق هدف‌گذاری آرمانی (حیات طیبه) نخواهد بود. یکی از نهادهای حمایتگر، تاثیرگذار، راهبردی و تسهیل‌گر آموزش و پرورش در راستای تقویت کارکردهای آموزشی و تربیتی، «خانواده» می‌باشد. به واسطه پایین بودن نرخ سرانه و اعتبارات تخصیصی و فقدان توازن بین هزینه‌ها و منابع مالی، متأسفانه غلبه رویکرد مشارکت اولیا در مدرسه جذب منابع مالی بوده و به تبع این کنش، ذهنیت ناصوابی در اذهان عمومی بروز یافته و در گذر زمان تثبیت گردیده است که هر نوع دعوت از والدین در برنامه‌های مدرسه، ناظر بر کم‌های مالی است. وجود این ذهنیت و غلبه رویکرد مشارکت اقتصادی والدین در مدرسه، مانع جدی در بهره‌مندی بهینه از این ظرفیت همراه در بهبود و ارتقای فرایند برنامه‌های آموزشی و تخصیصی گردیده است.

همچنان که مفاد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش در حوزه خانواده به این مهم اشاره دارد و در صفحه ۳۴۳ سند تحول آمده است: «خانواده در نظام تربیت رسمی و عمومی نقش اصلی را بر عهده دارد و باید با کسب شایستگی‌های لازم، در امر تربیت فرزندان خود مشارکت فعال داشته باشد. خانواده باید دانش و مهارت لازم نسبت به اهداف، برنامه‌ها اصول و روش‌های حاکم در مدرسه، توانایی تعامل اثربخش و تعالی‌جویانه با نظام تربیت رسمی و عمومی را کسب نماید).

بنابراین معلمان با شناسایی ظرفیت‌ها و توانمندی‌های اولیا، مسائل اولویت‌دار کلاس درس را شناسایی نموده و برای برون رفت از آن با بسترسازی مشارکت فعال اولیا به منظور بهره‌مندی موثر از این ظرفیت بالقوه، راه برون رفت از وضعیت موجود و دستیابی به وضعیت مطلوب و مورد انتظار را تسهیل نمایند.

آن چه را که در این مسیر بیش از هر مولفه دیگر می‌بایست مورد توجه قرار می‌گرفت تهیه طرح اولیه با مشارکت والدین داوطلب و یاری‌رسان می‌باشد. به عبارت دیگر آنان پس از اطلاع از مسئله عینی کلاس و موضوع درسی با بحث و تبادل نظر و ایده‌پردازی در پرتو خردجمعی در تولید سناریو سهیم و سپس با تقسیم کار و تعریف نقش برای بهبود وضعیت موجود و به تبع ارتقای یادگیری و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یاریگر دبیرمربوط می‌شوند. در واقع با عینیت یافتن این فرایند در قالب یک برنامه منظم و منسجم، سه ویژگی اساسی مشارکت (مسئولیت‌پذیری، درگیر شدن در مسئله و یاری کردن)، به عنوان یک مداخله موثر آموزشی و تربیتی عملیاتی می‌گردد.

آن چه را که انتظار می‌رود همکاران معزز و فرهیخته در اجرای این محور مد نظر قرار دهند عبارتند از:

- کسب مجوز رضایت والدین از حضور در فیلم

- غلبه رویکرد ارگانیک به مشارکت اولیاء و حذف نگاه مکانیکی و حضور فیزیکی
- توجه به ابعاد کیفی مشارکت والدین و اجتناب از کمیت گرایی
- تعریف و تفویض نقش به والدین و ایفای نقش توسط آنان
- تمرکز بر نوآوری و بکارگیری روش های جدید
- میزان حل مسئله و مفید بودن اجرای پروژه
- توجه به اجرای طولی پروژه
- قابلیت تعمیم پذیری
- عملیاتی کردن مشارکت واقعی و فعال والدین
- توجه به ارتباط و همنوایی مطالب نگارش شده درنمون برگ با فیلم تولید و ارائه شده
- انسجام و هماهنگی بین مراحل کار
- دقت در مسئله یابی و به کارگیری روش های علمی حل مسئله
- میزان موفقیت طرح در حل مسئله
- اعتبار یابی طرح
- ترویج و اشاعه فرهنگ واگرا
- توجه به تفکر خلاق و اندیشه ورزی و ...

❖ نکات مورد توجه در محور چهارم؛

- ✓ در طراحی آموزشی، روش مشارکت اولیا در فرایند یادگیری، به طور کامل تشریح شود.
- ✓ مستندات و نتایج حاصله در نمون برگ طراحی آموزشی به طور کامل درج گردد.
- ✓ مراحل اجرا از ابتدا تا انتها در فیلم به نمایش درآید.
- ✓ قطع فیلم و تصویر برداری در فواصل زمانی مختلف، بلا مانع می باشد. (بدون میکس، افکت، صدا گذاری و...).
- ✓ فیلم خام ۲۰ دقیقه‌ای به وزارتخانه ارسال گردد.
- ✓ از اولیای دانش آموزان برای حضور در فیلم رضایت نامه گرفته شود.

رویکردها

۱- ترویج فرهنگ کار تیمی و مشارکتی

کار تیمی و مشارکتی از مولفه‌های پیشرفت در هر جامعه ای محسوب می شود. زمانی که افراد یک جامعه فرهنگ کار تیمی را فرا گیرند، تمایل بیشتری نیز برای تلاش در جهت سازندگی آن جامعه شکل می‌گیرد.

یکی از رویکردهای حاکم بر این جشنواره ترویج فرهنگ کار تیمی و مشارکتی است از دو منظر:

۱- **شرکت کنندگان (دبیران):** دبیران در قالب تیم های دو یا ۳ نفره کل فرایند یاددهی و یادگیری را با مشارکت، همیاری و هم فکری یکدیگر تدوین و اجرا می‌کنند. طراحی آموزشی و فیلم ارسالی محصول کار تیمی و مشارکتی همه اعضای تیم می باشد.

۲- **دانش آموزان:** با آماده کردن دانش آموز از قبل و بیان کردن ویژگی‌های گروه از نظر:

- تشکیل گروه های فعال که تعداد اعضای آن ۳-۴ نفره و ناهمگن باشد.
- مسئولیت هر گروه در ارتباط با موضوع مشخص شود.
- جهت برقراری نظم قوانینی برای گروه در نظر گرفته شود مثلاً رعایت درست صحبت کردن و احترام گذاشتن به همدیگر و غیره .

در چنین محیطی دانش آموزان احساس امنیت می کنند و به جای این که فقط معلم را مرجع اصلی بدانند؛ به هم کلاسی‌های خود نیز به عنوان مراجع مهم و بالارزش نگاه می‌کنند و یادگیری دانش آموزان در یک فضای گرم، دوست داشتنی و جذاب افزایش پیدا

می‌کند. این امر باعث افزایش موقعیت‌های تحصیلی به همراه رشد ادراک می‌شود و زمینه را برای رشد مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان فراهم می‌آورد.

معلم در این جا نقش هدایت گروه‌ها و نظاره‌گر و بر طرف کننده مشکلات و سوالات را خواهد داشت.

۲- توجه به نشاط و انگیزه در فرایند آموزش و یادگیری با بهره‌گیری از فرصت‌های متنوع محیطی

معلم می‌تواند شرایط و موقعیت‌هایی برای دانش‌آموز ایجاد کند تا دانش‌آموز با استفاده از آن موقعیت و فرصت‌ها به یادگیری دست یابد. در واقع فرصت‌های محیطی، موقعیت‌های متنوعی برای تعامل با افکار و آرای گوناگون، تعامل دانش‌آموز با دانش‌آموز و همکاری و مشارکت مداوم معلم و دانش‌آموز در امر آموزش و یادگیری می‌باشد. این موقعیت‌ها می‌تواند در کلاس درس، منزل، مسجد، بوستان، کتابخانه، آزمایشگاه، کارگاه، پژوهشسرا و یا هر جای دیگر باشد. لازم است خاطر نشان گردد که صرف جابجایی محیط آموزش از کلاس درس به مکان دیگر، به معنی ایجاد فرصت یادگیری نیست.

در این محیط دانش‌آموز احساس سستی و خمودگی نمی‌کند کلاس درس، خوشایند و پرجاذبه خواهد بود و فراگیران برای حضور در چنین کلاسی اشتیاق نشان خواهند داد. این چنین محیطی به دانش‌آموز کمک می‌کند تا میان اشیاء اطراف و تجارب زندگی روزمره خود و دروسی که در مدرسه از آنها خواسته می‌شود ارتباط برقرار کنند. در واقع این رویکرد یک شیوه ترغیب کننده یادگیری دانش‌آموزان است که در آن سبک‌های یادگیری گوناگون دانش‌آموزان مدنظر قرار می‌گیرد. معلمی می‌تواند این شرایط را ایجاد کند که:

- از نظر علمی توانا و مسلط باشد.
- توانایی پاسخ‌گویی به سوالات دانش‌آموزان را داشته باشد
- تنها به آموزش مطالب کتاب اکتفا نکند
- به لحاظ روحی و جسمی خود بانشاط و شاداب و پرجاذبه باشد
- برای دانش‌آموزان شان و منزلت و احترام قائل باشد
- پوشش ظاهری او هرچند ساده اما تمیز و آراسته باشد
- انسانی خوش گمان بوده و به دانش‌آموزانش اعتماد داشته باشد
- از روش‌های متعدد و متنوع برای تدریس استفاده نماید
- در مدیریت کلاس درس مدبر و ماهر باشد.
- به دانش‌آموزان و کارش عشق بورزد و این را هم با بیان و هم با عمل به دانش‌آموزانش بفهماند.
- ارتباط عاطفی و انسانی بین خودش و دانش‌آموزانش و هم‌کلاسی‌ها با همدیگر برقرار نماید.
- از ارائه مطالب کهنه و تکراری بپرهیزد و با ارائه مطالب جدید و متنوع موجب تغییر نگرش و احساس لذت در کلاس شود.
- گاهی اوقات کلاس را در محیط‌های دیگر مانند کتابخانه، آزمایشگاه، فضای سبز، حیاط مدرسه و ... تشکیل دهد.

۳- توجه به فرهنگ حفظ محیط زیست

رویکرد توجه به فرهنگ حفظ محیط زیست عبارت است از "شناسایی ارزش‌ها و توضیح مفاهیم به منظور ایجاد مهارت‌ها و گرایش‌های مورد نیاز برای درک و شناخت وابستگی‌های میان انسان، فرهنگ او و محیط زیست پیرامون او". معلم باید دانش‌آموزان را برای درک و شناخت وابستگی‌های میان انسان، فرهنگ او و محیط زیست پیرامون او و طبیعی را شامل شود و بینشی در مورد تعامل میان منابع طبیعی و انسانی و توسعه و محیط زیست ایجاد کند. و این باید در کلیه رشته‌ها و برنامه‌های رسمی آموزشی و در تمام سطوح وارد شود تا در مورد کیفیت محیط زیست حس مسئولیتی را ایجاد نماید و دانش‌آموزان یاد بگیرند چگونه محیط زیست را زیر نظر قرار دهند، از آن محافظت نمایند و در جهت ارتقاء آن بکوشند.

از آنجایی که بسیاری از تهدیدات زیست محیطی، تخریب منابع و آلوده‌سازی محیط نتیجه فعالیت‌های انسانی است، تردیدی نیست که با آشنا نمودن و آموزش مستمر و هدفدار دانش‌آموزان و همچنین تلفیق این مفاهیم با محتوای کتاب‌های درسی می‌توان به داشتن جامعه‌ای با وجدان زیست محیطی و آینده‌ای توأم با سربسزی، سلامتی و استقلال برای میهن اسلامی امیدوار بود.

محیط زیست عبارتست از: محیطی شامل هوا، آب، خاک، منابع طبیعی، گیاهان، جانوران، انسان و روابط متقابل بین آنها. آلودگی محیط زیست عبارتست از: پخش یا آمیختن مواد خارجی به آب، هوا، خاک؛ به میزانی که کیفیت فیزیکی، شیمیایی و یا بیولوژیکی آن را به گونه ای تغییر دهد که به حال انسان، سایر موجودات و آثار و ابنیه مضر باشد. طبق این تعریف آلودگی لزوماً شامل خسارات فیزیکی نمی‌باشد. ایجاد وقفه در فعالیت‌های انسانی خود آلودگی است. مثلاً یک دریاچه را که نمی‌توان برای قایق سواری مورد استفاده قرار داد را آلوده می‌خوانند.

۴- تقویت هویت اسلامی - ایرانی

انسان در زندگی به دنبال معنایی می‌گردد که به خاطر آن زندگی کند و با رشد عقلانی فرد در دوره نوجوانی توجه او به ارزش‌ها، اعتقادات و در کل معنای زندگی جلب می‌شود. از آنجایی که یگانه راه سعادت بشریت، کسب علم و دانش است و این معلمان هستند که با آموزش علم و دانش به دانش‌آموزان این راه را هموار می‌کنند. پس معلم با توجه به نقش کلیدی اش در آموزش، جایگاه مهمی نیز در تثبیت و تقویت هویت دانش‌آموزان دارد و می‌تواند رهنمودهای خوبی برای پاسخ به سوال "من کیستم؟" به آنان ارائه بدهد.

نقش معلم در تقویت هویت بسیار تاثیرگذار است زیرا معلم شخصی است که احساس تعلق به مدرسه، کلاس درس و هم‌کلاسان را و همچنین مهر و عطوفت همه جانبه را به دانش‌آموزش یاد می‌دهد و در دنیای امروز که نقش یادگیری "برای با هم زیستن" است معلمان خلاق می‌توانند با روش‌های فعال و گروهی دانش‌آموزان را تشویق و خلاقیت گروهی آن‌ها را تقویت نمایند و موجب تقویت هویت جمعی آنان گردند.

۵- ترویج فرهنگ کار و کارآفرینی

معلم همواره ستون و محور تعلیم و تربیت بوده است که گاهی مستقیم و زمانی غیر مستقیم در امر آموزش نقش داشته است. نکته قابل توجه این است که وظایف، مهارت‌ها، دانش و توانایی معلم بر اساس رویکردهای نظام آموزشی تعیین و در چارچوب محیط‌های آموزشی تبیین و تعریف می‌شود. سند برنامه درسی ملی از معلم و مربی به عنوان الگو و اسوه اخلاقی، معنوی و علمی فراگیران نام می‌برد و او را زمینه ساز رشد عقلانی، ایمانی، علمی و عملی فراگیران تلقی می‌کند. کسی که فرصت‌های متناسب یادگیری را فراهم و عامل ایجاد کننده انگیزه یادگیری در فراگیران است و در محیط یادگیری به عنوان مهندس و مدیر کلاس عمل می‌کند. هنوشک (۲۰۰۵) یک تعریف ساده از معلمان با کیفیت ارائه می‌کند به نظر وی معلمان خوب کسانی هستند که در دستیابی به موفقیت و پیشرفت دانش‌آموزان در کلاس درس نقش زیادی را ایفا می‌کنند. ویژگی‌های شخصیتی معلمان و نوع رفتار آن‌ها می‌تواند به نحو بارزی در روحیه دانش‌آموزان مؤثر باشد.

از سویی دیگر، ویژگی شخصیتی کارآفرینی از عوامل اصلی تعیین کننده این امر است که آیا شخص می‌تواند کارآفرین شود یا نه. خلاقیت یکی از مهمترین ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان است که کارآفرینی بدون آن امکان پذیر نیست. خلاقیت می‌تواند به وسیله معلمان در دانش‌آموزان شکوفا گشته و یا از بین برود. بنابراین معلمان باید محیط و فضای مساعدی برای رشد و پرورش خلاقیت دانش‌آموزان فراهم آورند. کارل راجرز در این زمینه می‌نویسد خلاقیت را نمی‌توان با فشار ایجاد کرد بلکه باید به آن اجازه داد تا ظهور کند همان گونه که زارع نمی‌تواند جوانه را از دانه بیرون بیاورد، اما می‌تواند شرایط مناسبی برای رشد دانه فراهم آورد. معلمان باید در کلاس درس برای بروز و ظهور خلاقیت در دانش‌آموزان از سؤالات و اگر استفاده کنند این قبیل سؤالات اجازه بیش از یک انتخاب از میان جانشین‌های متعدد به دانش‌آموزان می‌دهد.

به عقیده وگنر (۲۰۰۷) ریسک پذیری و مخاطره پذیری از ویژگی‌های اصلی کارآفرینان در فعالیت‌هایشان است. بنابراین معلمان با ایجاد کلاس درس مذاکره‌ای به پرورش این ویژگی دست می‌یابند چرا که این روش، برای دانش‌آموزان امکان خطر کردن، درگیر شدن در مباحث، سؤال کردن، ارزشیابی پدیده‌ها و انعطاف‌پذیری وجود دارد؛ در این رهیافت، وقت زیادی از کلاس درس به سؤال و پرسش و گفتگو بین دانش‌آموزان و معلمان اختصاص می‌یابد و دانش‌آموزان می‌توانند از طریق بحث و تعامل صلح آمیز، تجربیات مشترک و اعتماد متقابل به یکدیگر بین دنیای واقعی و برنامه‌ی درسی ارتباط برقرار کنند

اعتماد به نفس، مرکز کنترل، پشتکار، ابتکار، رشد دهنده ایده، انعطاف‌پذیری، قدرت تخیل، مخاطره پذیری، نیاز به موفقیت، توانایی یادگیری از اشتباهات، خلاقیت، آرزومندی و استقلال از خصوصیات افراد کارآفرین است. در این زمینه رفتارهای کلاسی

معلمان، نگرش‌ها، اعتماد به نفس و آرزوهای دانش‌آموز را تحت تأثیر قرار می‌دهد، نگرش‌های به دست آمده‌ی دانش‌آموز به خود نیز، در رفتارش در کلاس درس بازتاب می‌یابد و این احساس به خود، با رفتار آموزگار در کلاس کنشی دو سویه خواهد بود. بی‌گمان، یکی از عواملی پدیدآورنده‌ی تلاش و پشتکار، باور فرد از خود است. این باورها با رفتار معلم ساخته می‌شود و تلاش‌های آینده‌ی دانش‌آموز را تضمین می‌کند. دانش‌آموز توجه آموزگار به خود را نشانه‌ی اهمیت داشتن خود می‌گیرد و این احساس در او پدید می‌آید که شایستگی توجه دیگران را دارد و بدین ترتیب اعتماد به نفس می‌یابد. اگر معلم بر ایده‌های غیرعادی فراگیران ارزش قائل شوند، می‌توانند قدرت ابتکار را در فراگیران ارتقا بخشند. بسیاری از ابداعات و اختراعات با یک سؤال عجیب و غیرعادی آغاز شده‌اند؛ بنابراین معلمان باید از این نوع سؤالات در کلاس درس استقبال کنند. همچنین اگر در حل مسائل از دانش‌آموزان خواسته شود روی جنبه‌های متفاوت مسئله تمرکز کنند امکان یافتن راه‌های متفاوت، افزایش می‌یابد. کیفیت سؤالات معلم از دانش‌آموزان نیز نقش تعیین کننده‌ی در این زمینه دارد و سبب انعطاف‌پذیری در فراگیران می‌شود. معلم می‌تواند با تقویت کمیت در کنار کیفیت، سیلان فکر را نیز در دانش‌آموزان افزایش دهد. بحث‌های کلاسی، به چالش کشیدن و تشویق افکار دانش‌آموزان موجب پدید آمدن مهارت‌های خلاقانه و ایده‌های بکر و نو می‌شود.

در ویژگی نیاز به موفقیت، معلمان بیشترین تأثیر را در دانش‌آموزان دارند و کیفیت امور رهبری، انگیزش و روش تدریس معلمان در این زمینه مؤثر خواهد بود (فولان، ۲۰۰۱، لیچوود و ۱۹۹۳) انگیزه و علاقه معلمان، اهمیت زیادی در یادگیری مطلوب دارد و معلمان به عنوان مشاور و سرمشق در رشد خلاقیت فراگیران، باید به محتوای رشته خود کاملاً تسلط داشته باشند و از روش‌های گوناگون تدریس آگاه باشند؛ چرا که در واقع ساختار آموزشی (تدریس)، از مهمترین ابعاد عملکرد معلمان است و معلم آگاه و توانا می‌تواند با بهره‌گیری از روش‌ها و راهبردهای خلاق تدریس، حتی محتوای نامناسب را خلاقانه تدریس کند و جو مناسب خلاقیت را در کلاس بوجود آورد. در رابطه با روش تدریس کارآفرینی، رویکردهای سنتی آموزش که بر مباحث تئوریک و تفکر مفهومی تأکید دارند و هدف آن‌ها انتقال اطلاعات صرف است، رویکردی منفعل و معلم محور است که در تضاد با مکتب کارآفرینی است. برای آموزش کارآفرینی که ماهیت عملی و تجربی دارد، باید از روش تدریس شاگرد مدار و اقدام مدار استفاده کرد تا روحیه خلاقیت و نوآوری در فراگیران شکوفا شود. رویکرد شاگرد مدار بر برداشتها و علائق خود فراگیران متمرکز است و می‌تواند پاسخگوی نیاز آن‌ها باشد.

راهنمای تکمیل طراحی آموزشی

طراحی آموزشی به منزله ترسیم سفری است از مبدا به مقصد، مسیری که یادگیرنده در فرایند یادگیری باید بپیماید و تعیین فعالیتهای یادگیری که در مجموع به رشد دانش آموز منجر می‌شود.

مهمترین اقدامات و مراقبت‌هایی که در یک طراحی آموزشی باید مورد توجه طراحان باشد عبارتند از:

۱- **تعیین هدف، از جنس شایستگی:** اولین گام برای اینکه بتوان فرایند یاددهی - یادگیری رشددهنده‌ای به وجود آورد باید از انتها شروع کرد؛ یعنی پایان یادگیری را دید و مشخص نمود که دانش‌آموز پس از پشت سر گذاشتن این درس باید به چه شایستگی‌هایی برسد. به عبارت دیگر قرار است چه صلاحیت‌ها، صفات و توانمندی‌هایی در او به وجود آید و انتظار می‌رود به چه نوع تولید ذهنی یا فکری برسد و چه توانمندی‌هایی را از خودش نشان دهد؛ این‌ها باید آشکار باشند.

۲- **طراحی دقیق، رشد دهنده، تدریجی، سیر منطقی، پله‌های ارزشمند و قابل دستیابی:** سپس باید تصویری از مسیری که قرار است دانش‌آموز بپیماید رسم کنیم؛ یعنی مشخص کنیم وقتی دانش‌آموزی درسی را می‌آموزد قرار است چه پله‌هایی را بپیماید. این پله‌ها، سناریوی یادگیری یا طراحی آموزشی هستند که معلم می‌خواهد به اجرا درآورد. منظور از پله‌ها مجموعه‌ی فعالیت‌هایی است که برای کلاس درس پیش‌بینی می‌شود. این پله‌ها باید به گونه‌ای طراحی شوند که نه آنقدر زیاد و بلند باشند که دانش‌آموز در پیمودن آنها احساس ناتوانی کند و نه آنقدر کوتاه و کم تعداد باشند که دانش‌آموز احساس کند با بالا رفتن از آنها کار مهمی انجام نداده است و آنها را پیش پا افتاده تلقی کند. بدین ترتیب، تعدد این پله‌ها و توالی آنها بسیار مهم است.

۳- **انتخاب یک شروع خوب:** این که یک درس چگونه شروع شود و در این شروع، چه کاری باید کرد که فعالیت یادگیری بسیار جذاب باشد؛ بسیار مهم است. زیرا، اولین قدم در یادگیری این است که دانش‌آموز به موضوع جذب شود؛ یک چشم‌انداز در پیش

رویش گشوده شود تا بداند دارد چه چیزی را یاد می‌گیرد؛ قرار است به کجا برسد و این یادگیری در زندگی، به چه درد او می‌خورد. بنابراین، باید مسئله ارتباط مطالب درسی با زندگی و مفید بودنشان، برای دانش‌آموزان ترسیم شود. بدین ترتیب، اولین پله این است که مشخص کنیم دانش‌آموزان را با چه نوع فعالیتی می‌توان با مسئله درگیر کرد و هوش و حواسشان را به مسئله جلب کرد تا احساس کنند می‌خواهند این مسیر را ادامه دهند.

۴- **توجه به پیش‌دانسته‌ها:** دومین پله توجه به پیش‌دانسته‌های دانش‌آموزان است. اگر به پیش‌دانسته‌ها توجه شود وقت دوباره‌ای صرف تولید آن‌ها نمی‌شود که هم برای دانش‌آموزان کسالت‌آور باشد و هم بخشی از زمان یادگیری را به خود اختصاص دهد و وقت را هدر دهد. معلم می‌تواند پیش‌دانسته‌های دانش‌آموزان را در کلاس احصا کند تا ببیند اگر آن‌ها در این پیش‌دانسته‌ها با هم اشتراک ندارند با فعالیتی که تدارک می‌بیند، آنها را به اشتراک بگذارد و نقطه شروعشان در یادگیری را با هم یکی کند.

۵- **انتخاب الگوی تدریس:** الگوهای تدریس در واقع حاصل تجربیات موفق معلمان هستند که به صورتی قابل تعمیم در می‌آیند و از آن‌ها می‌توان برای تدریس موضوعات مختلف درسی استفاده کرد. گاهی انتخاب درست یک الگو در موفقیت تدریس بسیار موثر است. مثلاً وقتی می‌خواهیم به دانش‌آموزان مفاهیم اخلاقی را با تاکید بر شفاف‌سازی ارزش‌ها آموزش دهیم، ممکن است انتخاب الگویی مانند محاکم قضایی، به تدریس جذابیت و کارآیی خاصی ببخشد و روند یادگیری را تسهیل کند.

۶- **توجه به یادگیری فعال، تولید مفهوم توسط یادگیرنده:** نکته دیگری که در طراحی آموزشی باید به آن توجه شود این است که مشخص شود فعالیت‌ها چگونه به «تولید مفهوم» توسط دانش‌آموزان می‌انجامند. آیا معلم، در انجام فعالیت‌ها، بچه‌ها را در نقش دریافت‌کننده مفهوم قرار میدهد یا تولیدکننده مفهوم؟ زیرا ممکن است معلم مفهومی را مستقیماً توضیح دهد و دانش‌آموزان دریافت‌کننده آن باشند؛ اما ممکن است معلم همین مفهوم را به گونه‌ای ارائه کند که آنها با انجام فعالیت‌های ذهنی، فعالیت‌های عملی و مطالعه منابع مناسب یادگیری، خود به مفهوم سازی و تولید مفهوم بپردازند. حتی خواندن یک متن علمی و گفتگو درباره آن یک یادگیری فعال به شمار می‌آید. چون دانش‌آموز به واسطه درک و فهم خودشان در مسیر آموزش حرکت و از متن، مفهوم‌سازی می‌کند و بدین ترتیب یک یادگیرنده فعال به شمار می‌آید. شاید بتوان گفت مهمترین دستاورد نظریه یادگیری ساختن گرایي همین تاکید بر تولید مفهوم و یادگیری فعال توسط یادگیرنده می‌باشد.

۷- **توجه به یادگیری مشارکتی، اجتماعی و گروهی:** یادگیری مشارکتی هم بخشی از یک سناریوی یادگیری خوب است. در یک طراحی آموزشی متعادل، حجم فعالیت‌های گروهی همچون بحث و گفتگو، انجام فعالیت‌های عملی گروهی، و حتی امتحان گروهی در کنار فعالیت‌های انفرادی قابل توجه و در الویت است. یادگیری مشارکتی نیز از تاکیدات اصلی نظریه ساختن گرایي به شمار می‌آید.

۸- **اهمیت کاربری آموخته‌ها در موقعیت جدید:** ارتباط با زندگی، یعنی استفاده از فعالیت‌هایی در طراحی آموزشی که موضوع درس را به زندگی ارتباط می‌دهند. کاربری آموخته‌ها در موقعیت جدید، توجه به وجه کاربردی و مفید بودن یادگیری است. ایجاد این توانایی در دانش‌آموزان که بتوانند چند دقیقه درباره اهمیت موضوع درس صحبت کنند، برای کاربردهای آن مثال‌هایی بزنند و دیگران را نسبت به مفید و ضروری بودن آموختن این واحد یادگیری متقاعد نمایند نشانه‌ای از تحقق این امر به شمار می‌آید.

۹- **توجه به تفاوت‌های فردی در یادگیری:** وجود تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان با یکدیگر در زمینه انواع هوش، سبک یادگیری، استعداد تحصیلی، بستر فرهنگی و اجتماعی خانواده، زبان مادری، میزان دانسته‌های قبلی، بدفهمی‌ها و به ویژه علائق و توانمندی‌های گوناگون سبب می‌شود که یک نسخه واحد برای همگان بهترین نتیجه را به همراه نداشته باشد. از این رو لازم است در طراحی آموزشی وجود فعالیت‌های موازی و انعطاف‌پذیر پیش‌بینی شود. برای دستیابی به یک هدف آموزشی همیشه راه‌های

متنوعی در پیش‌روی ماست و در یک طراحی آموزشی مطلوب به این امر توجه می‌شود. ارائه بازنمایی‌های مختلف یک مطلب و مطرح نمودن مسایل باز پاسخ که امکان ورود به یک موضوع از جوانب گوناگون را فراهم می‌کند نمونه‌هایی از توجه به تفاوت‌های یادگیری به شمار می‌آید.

۱۰- **توجه به سطوح بالای عملکرد یادگیری:** یک تحقیق نشان داده است که عموماً سطح فعالیت‌هایی که معلمان از دانش‌آموزان می‌خواهند انجام دهند، در سطوح پایین یادگیری انجام می‌شود. مثلاً وقتی معلمی از دانش‌آموزان می‌خواهد دربارهٔ موضوعی اطلاعات جمع‌آوری کنند، آنها معمولاً این اطلاعات را در سطح اولیه و صرفاً از یک منبع بدست می‌آورند و ارائه می‌دهند. حتی گاهی فعالیت‌ها در همین حد هم انجام نمی‌شود و کار سطحی‌تری انجام می‌شود؛ مثلاً دانش‌آموزان بدون آنکه حتی در اینترنت هم جست‌وجوی دقیقی انجام دهند، فقط با گرفتن یک پرینت کارشان را ارائه می‌دهند. گو اینکه اگر دانش‌آموزان جمع‌آوری اطلاعات را به خوبی هم انجام دهند، باز هم در صورت ارائه عینی اطلاعات، در سطح اول و کف یادگیری قرار دارند. توجه به سطوح بالاتر یادگیری به این معناست که معلم، مثلاً وقتی دانش‌آموزان مشغول جمع‌آوری اطلاعات هستند، از آنها بخواهد تحلیلی روی اطلاعات، از نظر طبقه‌بندی اطلاعات و توصیف و تبیین آنها به شیوه‌های خلاقانه و نوآورانه داشته باشند و اعتبار منابعی را که به آنها استناد کرده‌اند ارزیابی کنند. این گونه اقدامات توجه به سطوح بالاتر یادگیری را نشان می‌دهد و در سایر فعالیت‌های یادگیری و موضوعات و مسائل مختلف باید مورد توجه قرار گیرد.

۱۱- **استفاده از رویکرد تلفیقی:** برای استفاده از رویکرد تلفیقی دلایل بیشتری وجود دارد و مزایای این رویکرد در بهبود کیفیت، سرعت و گستره یادگیری و پاسخگویی به نیاز فراگیران محل مناقشه نیست. در طراحی آموزشی با بهره‌گیری از رویکرد تلفیقی، مرزهای بین ساحت‌های شش‌گانه رشد و تربیت یعنی ساحت دینی و اخلاقی، ساحت علمی و فناورانه، ساحت اجتماعی و سیاسی، ساحت زیستی و بدنی، ساحت اقتصادی و حرفه‌ای، و ساحت زیبایی‌شناسی و هنری کم‌رنگ می‌شود و امکان پوشش دادن به دو یا چند حوزه تربیت و یادگیری در یک زمان فراهم می‌گردد. از بین روش‌های مختلف تلفیق، استفاده از یادگیری زمینه محور و رویکرد تماتیک در سازماندهی محتوای یادگیری از روشهای پیشرفته برنامه ریزی درسی به شمار می‌آید. در این نوع طراحی آموزشی یک موضوع مناسب و دارای قابلیت کافی به عنوان تم یا زمینه یادگیری در مرکز قرار می‌گیرد و پیرامون آن مباحث مختلف مرتبط با آن بسط داده می‌شود. موضوعی که به عنوان تم انتخاب می‌شود باید دارای اجزای منسجم مفهومی درونی و بازوهای ارتباطی بیرونی کافی و قابلیت عمق بخشی باشد. مثلاً در زمینه آموزش محیط زیست، آب یک تم مناسب است. همچنین در ساحت آموزشهای اخلاقی، حق الناس قابلیت ارائه به صورت تماتیک را دارد.

۱۲- **گنجانیدن جلوه ارائه و ارزشیابی:** ترسیم بروندهای مورد انتظار در قالب جملاتی از جنس شایستگی و روشننگری درباره جایگاه مطلوبی که یادگیرنده در پایان فرایند یادگیری باید بدان دست یابد از دیگر مشخصه‌های یک طراحی آموزشی کامل است و به دانش‌آموزان احساس آرامش می‌دهد. این کار در دوره غلبه و تسلط اهداف رفتاری بر فضای یادگیری هم انجام می‌شد اما تفاوت آن در نوع بینشی بود که بر تدوین اهداف آموزشی بصورت محدود کننده و مکانیکی در آن زمان حاکم بود.

۱۳- **طراحی فعالیت‌های خارج از کلاس، کلاس معکوس:** آخرین نکته‌ای که در این باب خیلی مهم است، توجه به فعالیت‌های بیرون از کلاس است. معلم نباید در طراحی خود فقط به درون کلاس بیندیشد بلکه باید مسیری را برای ادامه یادگیری در بیرون کلاس ترسیم کند در عین حالی که دقیقاً به سناریوی داخل کلاس مربوط می‌شود. این موضع با عنوان کلاس معکوس در سالهای اخیر مورد توجه عمیق متخصصان تکنولوژی آموزشی قرار گرفته است و ضمن مدیریت زمان یادگیری، زمینه تحقق اهدافی مانند یادگیری مادام‌العمر را فراهم می‌کند. کلاس معکوس در ضلع سوم الگو نیز مجدداً مورد تأکید قرار می‌گیرد.

۱۴- ایجاد فراشناخت: در پایان فرایند یادگیری مناسب است که یادگیرندگان نگاهی از فراز به سیر و سفر خود در مسیر یادگیری این درس بیندازند و چگونگی حرکت خود را در این مسیر بازشناسی و تحلیل نمایند. سپس راهی را به سوی ادامه یادگیری در آینده پیشنهاد نمایند. اگر هدف از یادگیری، تبدیل دانش آموز به یادگیرنده مادام العمر است، چنین امری ضرورت تام دارد. (دکتر محمودامانی).

مواردی که در کل اجرای جشنواره باید مدنظر قرار گیرد:

- ✓ ممکن است گروه‌های درسی شرکت کننده در جشنواره، ترکیبی از چند محور را در فعالیت خود به کار برده باشند، که ممنوعیتی ندارد، اما توجه داشته باشند، نوآوری که اصل فعالیت را تحت تاثیر خود قرار داده، به عنوان محور اصلی قرار گیرد.
- ✓ همکاران محترم فقط می‌توانند در یک گروه به منظور ارائه فعالیت در یک محور شرکت نمایند.
- ✓ یک تیم می‌تواند در یک یا چند محور فعالیت نماید اما در صورت موفقیت در چند محور، فقط در محوری که بالاترین رتبه را کسب کرده، تشویق می‌شوند.
- ✓ معلمان مراکز غیردولتی نیز می‌توانند در جشنواره شرکت کنند. البته با رعایت ضوابط و عدم صدور تقدیرنامه از سوی آموزش و پرورش. (صدور تقدیر نامه می‌تواند توسط مؤسسين مراکز غیر دولتی انجام شود).
- ✓ فعالیت‌های ارسالی شامل:
 - نمون برگ طراحی آموزشی با شرح کامل
 - فیلم تدریس ۲۰ دقیقه‌ای
- ✓ جامعه هدف:
 - همه دبیران دوره اول متوسطه و دانشجو معلمان
- ✓ از هر محور سه فعالیت (جمعا ۱۲ فعالیت) از هر استان جهت داوری به دفتر ارسال می‌گردد. روسای محترم تکنولوژی توجه داشته باشند، اگر استانی در خصوص هر کدام از محورها فعالیتی نداشته باشد، از سرجمع ۱۲ فعالیت کسر می‌گردد. برای مثال، (اگر استان در محور "نوآوری در روش‌های مشارکت اولیای دانش‌آموزان در فرایند یادگیری " فعالیتی نداشته باشد آن استان ۹ فعالیت به دفتر ارسال خواهد کرد).
- ✓ به ۵ رویکرد حاکم بر جشنواره در طول تدریس توجه داشته باشید.
- ✓ کلیه آثار جهت داوری به استان ارسال می‌گردد.
- ✓ سرگروه‌ها در صورتی می‌توانند مسئولیت داوری را به عهده بگیرند که خود در جشنواره شرکت نکرده باشند.
- ✓ اعضای تیم شرکت کننده فقط دبیران متوسطه اول خواهند بود. از پذیرفتن همکاران از دوره‌های دیگر و یا مدیران و معاونین آموزشی جدا بپرهیزید.
- ✓ اعضای گروه‌های شرکت کننده می‌توانند متشکل از خانم و آقا، در قالب تیم‌های ۲ یا ۳ نفره باشند.
- ✓ ارسال فیلم و نمون برگ طراحی آموزشی مندرج در صفحه ۱۴ و ۱۵ این راهنما کافی است.
- ✓ دانشجو معلمان می‌توانند به صورت جداگانه در جشنواره شرکت کرده یا در گروه معلمان به عنوان عضو حضور یابند. در نهایت در کنار معلمان ارزیابی و داوری خواهند شد.
- ✓ اعضای تیم باید در طول فرایند تدوین و طراحی آموزشی و اجرا مشارکت فعال داشته باشند.
- ✓ اجرا توسط یک نفر به عنوان مجری و نماینده گروه انجام می‌شود و سایر اعضا نظارت می‌کنند.
- ✓ آن قسمت از تدریس که نوآوری داشته و منجر به کسب یادگیری در یاگیرنده شده در فیلم مشهود و مشخص باشد.
- ✓ همکاران توجه داشته باشند هیچ گونه میکس، افکت، صدا گذاری و... بر روی فیلم صورت نگیرد.
- ✓ جهت ارسال بخش نوشتاری و همچنین CD درج مشخصات زیر الزامیست:
 - نام و نام کامل خانوادگی همه اعضای گروه
 - کدپرسنلی همه اعضای گروه

• شماره تماس همه اعضای گروه

• نام مدرسه / نام منطقه / نام استان

✓ نام و نام خانوادگی، کد پرسنلی، شماره تماس و محور تعیین شده بر روی برگه طراحی آموزشی و لوح فشرده باید یکسان باشد.

✓ کم یا اضافه نمودن و یا اصلاح اسامی پس از مرحله انتخاب امکان پذیر نمی باشد.

✓ کارهای منتخب از استان به ستاد، به وسیله جدول زیر و با فرمت excel ارسال گردد:

استان:

ردیف	محور فعالیت	موضوع تدریس	نام و نام خانوادگی اعضای تیم	کد پرسنلی اعضای تیم	شماره تماس	نام مدرسه	نام منطقه
۱							
۲							
۳							
۴							
۵							
۶							
۷							
۸							
۹							
۱۰							
۱۱							
۱۲							

فرم داوری

"ارزیابی طرح های نوآورانه جشنواره نوآوری در فرایند آموزش و یادگیری"

استاد ارجمند جناب آقای / سرکار خانم:
با سلام و احترام:

نام محور: پایه تدریس: ماده‌ی درسی:
موضوع تدریس: عنوان طرح نوآوری:

جهت ارزیابی به حضورتان تقدیم می‌گردد. خواهشمند است نظر خود را با توجه به ملاک‌های زیر حداکثر ظرف مدت یک هفته از زمان دریافت طرح به دبیرخانه همایش مستقر در اداره کل آموزش و پرورش استان اعلام نمایید.

با تشکر

ردیف	ملاک / معیار	نحوه امتیاز بندی				ضریب امتیاز	امتیاز نهایی	
		عالی (۴)	خوب (۳)	کم (۲)	ضعیف (۱)		سقف امتیاز	امتیاز کسب شده
نوآوری	نو و ابتکاری بودن طرح					۳	۱۲	
	میزان تأثیر در دستیابی به برنامه درسی و تربیتی					۳	۱۲	
	میزان اثرگذاری در ارتقای کیفیت آموزش و یادگیری					۳	۱۲	
	قابلیت اشاعه و تعمیم (استفاده از طرح به صورت گسترده)					۳	۱۲	
	مزیت طرح در مقایسه با روش‌های موجود					۳	۱۲	
	کیفیت فیلم آموزشی از منظر فنی و هنری					۲	۸	
	رعایت زمان فیلمبرداری					۱	۴	
روبردها	تقویت هویت اسلامی - ایرانی					۱	۴	
	اشاعه فرهنگ کارآفرینی					۱	۴	
	ترویج فرهنگ کار تیمی و مشارکتی					۱	۴	
	رعایت نکات زیست محیطی در ارائه طرح					۱	۴	
	توجه به نشاط و انگیزه در فرایند آموزش و یادگیری با بهره‌گیری از فرصت‌های متنوع محیطی					۱	۴	
طراحی آموزشی	واضح و شفاف بودن نگارش کلی طراحی آموزشی					۲	۸	
	روشن، واضح و متناسب بودن اهداف با محتوای آموزشی بر اساس عرصه‌ها و عناصر یادگیری					۲	۸	
	انتخاب فعالیت‌های مناسب در راستای اهداف آموزشی					۲	۸	
	تناسب الگوها و روش‌های تدریس انتخابی با موضوع، محتوا و اهداف					۲	۸	
	کاربردی بودن و تناسب وسایل و رسانه‌های آموزشی بر اساس اهداف درس					۲	۸	
	استفاده صحیح و به‌جا از ارزشیابی فرایندی و پایانی (نتیجه محور) (با تأکید بر ارزشیابی عملکردی)					۲	۸	
	بازخورد صحیح و به موقع به دانش‌آموزان					۲	۸	
ارائه تدریس	تناسب استفاده از ابزار ارزشیابی با محتوای درس					۲	۸	
	استفاده از چینش کلاسی متناسب با روش تدریس					۱	۴	

۴	۱					فراهم کردن وسایل و امکانات، جهت فعالیت گروهی دانش‌آموزان
۸	۲					میزان کاربست روش‌ها و الگوهای تدریس ذکر شده در طراحی آموزشی
۸	۲					استفاده از وسایل، امکانات و فناوری‌های نوین در موقعیت‌های آموزشی
۴	۱					بهره‌گیری از مشارکت دانش‌آموزان در ساخت (تولید و خلق) ابزار آموزشی
۸	۲					مهارت به کارگیری معلم از انواع پرسش‌ها (هدایت‌گر، روشنگر، چرایی و ...)
۴	۱					خلاقیت در ارائه تکلیف (تنوع، جذابیت و ...)
۴	۱					تطابق طراحی آموزشی با تدریس ارائه شده
۲۰۰						مجموع امتیاز

نظر کلی داور:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

اصلاحات پیشنهادی:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

امضا

نام و نام خانوادگی داور:

"تقویم اجرایی جشنواره نوآوری در فرایند آموزش و یادگیری سال تحصیلی ۹۷-۹۶"

ردیف	اقدامات	آذر				دی				بهمن				اسفند				فروردین				اردیبهشت				خرداد				تیر				
		۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	۴	۳	۲	۱	
۱.	تهیه و تدوین شیوه نامه و ارسال به استان‌ها (ستاد)			*																														
۲.	تشکیل کمیته استانی و تقسیم وظایف (استان)			*																														
۳.	ابلاغ شیوه نامه اجرایی به مناطق، نواحی و شهرستان‌ها (استان)			*	*																													
۴.	تشکیل کمیته منطقه‌ای و تقسیم وظایف کمیته (منطقه)			*	*																													
۵.	ابلاغ شیوه نامه اجرایی به مدارس (منطقه)			*	*																													
۶.	تشکیل جلسات توجیهی برای مسئولین گروه‌های آموزشی نواحی و مناطق (استان)			*	*																													
۷.	برگزاری جلسات توجیهی - آموزشی ویژه مدیران مدارس دوره اول متوسطه			*																														
۸.	برنامه‌ریزی و تبلیغات لازم به منظور اطلاع‌رسانی و تشویق دبیران جهت حضور حداکثری آنان (منطقه)			*																														
۹.	برگزاری جلسه توجیهی، آموزشی و تخصصی ویژه دبیران دروس (منطقه)			*	*																													
۱۰.	تشکیل تیم های ۲ تا ۳ نفره توسط دبیران داوطلب و برنامه‌ریزی جهت اجرای مراحل تدریس (مدرسه)			*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
۱۱.	تشکیل تیم‌های ارزیابی در استان			*	*																													
۱۲.	برگزاری جلسه توجیهی ویژه داوران استان به منظور هماهنگی و یکپارچه نمودن کار داوری در سطح استان			*	*																													
۱۳.	ارسال طراحی آموزشی و فیلم‌ها به استان			*	*	*	*																											
۱۴.	بررسی و داوری فیلم‌ها در استان			*	*	*	*																											
۱۵.	اعلام نتایج استانی و ارسال طراحی آموزشی و فیلم‌های منتخبین به ستاد			*	*	*	*																											
۱۶.	تشکیل تیم‌های ارزیابی کشوری			*	*																													
۱۷.	برگزاری جلسه توجیهی ویژه داوران کشوری به منظور هماهنگی و یکپارچه نمودن کار داوری در سطح کشور			*	*	*	*																											
۱۸.	بررسی فیلم‌های منتخب استان‌ها			*	*	*	*																											
۱۹.	اعلام نتایج منتخبین کشوری			*	*	*	*																											
۲۰.	برگزاری جشنواره کشوری (ستاد)			*	*	*	*																											
	تیرماه ۹۷			*	*	*	*																											

علاؤ الدین فہمید